

Det er typisk norsk å være god

Taler

Gro Harlem Brundtland

Dato

1 januar 1992

Sted

NRK, Oslo

Omstendigheter

Nyttårstale

- 1 Hva var det som gjorde mest inntrykk på oss i det dramatiske året 1991? De følelser og reaksjoner som ble utløst ved kong Olavs død, er det vi husker best. Spontant ga folket uttrykk for sin sorg og sin takknemlighet. Lysene og blomstene i snøen på Slottsplassen vil ingen av oss glemme.
- 5 Kong Olav levendegjorde mange av de verdier vi setter høyest: varme og samhold, nærhet og trygghet, likeverd og innsatsvilje. Dette er holdninger vi trenger å styrke. Det er ved å ta vare på slike verdier vi kan skape et godt og trygt menneskelig fellesskap.
- Tronskiftet og signingsferden minnet oss om de lange linjene i vårt lands
- 10 historie. Linjer som også er skapt gjennom århundrers kontakt med våre naboer i Norden og det øvrige Europa. I dag er kontakten og påvirkningene sterkere enn noen gang. "Uten drømmer er vi ingen ting, av håp og drøm er livet vevd," skriver Olav Duun. For få år siden var de omveltninger vi nå har opplevd i forholdet mellom øst og vest, en drøm som ingen våget håpe på.
- 15 Forandringene i Europa overvelder mange. Samtidig er 1990-årene blitt de store mulighetenes tiår i forholdet landene imellom. Det fastfrosne internasjonale mønster er forandret. Det er åpnet for samarbeid som kan bygge bro over gamle kløfter. Vi må samarbeide mer hvis vi skal overvinne våre felles problemer, fattigdom, sosial nød og miljødeleggelser.
- 20 Vi kan nå få i stand et helt nytt grunnlag for forholdet til vårt nye naboland, Russland. Aksjon Nabohjelp er et håndfast tegn på vårt ønske om nære og gode forbindelser. Ikke minst vil det åpne seg nye muligheter for våre nordligste fylker.
- I Vest-Europa knytter landene stadig sterkere bånd. Samtidig søker de øst-
- 25 europeiske land og de nye republikkene inn mot dette fellesskapet. Det skal noe til å følge med når vante forestillinger om venner og motstandere forandres så raskt. For bare to år siden ville vi sett rart på dem som sa at Tsjekkoslovakia mest

30 av alt ønsket å bli medlem av EF. Vi ville ikke trodd dem som sa at Russland ville erklære seg selvstendig og samarbeide med NATO.

Vest-Europa har sluppet krig i snart 50 år. Den trygghet samarbeidet gir, er et mål også for de gamle diktaturer. Det er dette de ønsker seg: fred og stabile forhold, trygghet for fremtiden og et bedre miljø.

35 Samarbeidet mellom demokratiene i Vest har bestått en historisk prøv. Nå settes det nye mål. Drivkraften er overbevisningen om at det i fellesskap er mulig å finne bedre svar på morgendagens utfordringer.

På stadig flere områder opplever vi å være i samme båt: Det enkelte lands egeninteresse faller sammen med fellesinteressene. Da må vi også samarbeide tettere og mer forpliktende - for ikke å havne i en felles avmakt.

40 I Nederland like før jul ble EF-landene enige om nye viktige skritt for å slutte seg enda tettere sammen. Tidligere på høsten ble Norge og de andre EFTA-landene enige med EF-landene om EØS-avtalen. Nå har EF-domstolen pekt på noen juridiske problemer med denne avtalen. Dette må nå først og fremst EF selv finne ut av. Avtalen som helhet er for viktig til å trekkes i tvil. Både møtet i
45 Nederland og EØS er viktige milepæler i arbeidet med å skape en tryggere og bedre fremtid for hele Europa.

Intet land kan i dag lukke seg inne - og intet land kan stenge omverdenen ute. Bare tenk på alle de forbruksartikler fra vår egen hverdag som er hentet fra andre land. På samme måte selger vi våre varer til utlandet. Kjøp norsk, sier vi. Det er
50 viktig, men like viktig er det å selge norsk. Mange norske arbeidsplasser, ikke minst i distriktene, er avhengig av å selge produktene sine til andre land.

Når Norge spiller fotball mot Italia på bortebane, forstår alle at det er en fordel at vi er enige om spillereglene. Slik er det også med våre bedrifter. De spiller på bortebane hver eneste dag. Nå opplever de ofte å bli utsatt for anklager om
55 urent spill, anklager om at de dumper prisene - og andre land setter i verk straffetiltak. Når vi gjennom EØS-avtalen blir enige om spillereglene, vil vi unngå denne typen problemer.

Med denne avtalen kan våre bedrifter konkurrere på sine viktigste eksportmarkeder på lik linje med andre lands bedrifter. Vi skal konkurrere
60 innenfor det samme regelverk.

Skal vi klare å opprettholde velferden, bekjempe den høye arbeidsledigheten og skape nye og livskraftige arbeidsplasser i alle deler av landet, kan vi ikke lenger satse på løsningene fra tidligere år. Den nåværende handelsavtalen med EF ble laget for sin tid - 1970-årene. Den nye EØS-avtalen er svaret på 90-tallets
65 utfordringer.

Kampen mot arbeidsledigheten er fortsatt vår alle viktigste oppgave, og arbeidet

for EØS-avtalen er den del av denne kampen. Jeg vil sterkt advare mot den holdning at vi skal gi opp målet om arbeid for alle - og i stedet venne oss til et samfunn der mange går ledige. Vi må gjøre hva vi kan for å få flere i arbeid og gi muligheter til opplæring i en tid med store forandringer og nye krav i arbeidslivet. I Trondheim kommune tar hjelpepleierne nå videreutdanning mens arbeidsledige går inn i deres sted. En slik ordning med utdanningsvikariater er bare et eksempel på de tiltak som blir satt inn.

Mange opplever problemene som store, mange føler utrygghet. Spesielt dere som kanskje har gått arbeidsledige lenge og ikke ser utsikter til ny jobb - og som sliter med de vanskene arbeidsledigheten medfører. Derfor må vi aldri gi opp målet om "arbeid for alle"

Gjennom kunnskap og pågangsmot skal vi sammen skape nye og trygge arbeidsplasser. Vi vet alle at det ikke finnes noen enkel vei ut av problemene. Krigen i Midt-Østen og økonomiske tilbakeslag i utlandet har gjort jobben her hjemme enda tyngre. Bankenes vansker viste seg å være enda større enn noen forutså.

De økonomiske problemene vi har slitt med de siste fem årene, er de vanskeligste siden krigen. La oss likevel ikke glemme at vi gjennom et samarbeid i disse årene har fått til mye som er viktig for at vi skal komme ut av vanskene. Norge har i dag store overskudd i sin handel med utlandet. Når vi tar med oljen, selger vi mye mer enn vi kjøper. Den nye skattereformen er mer rettferdig - og den vil sikre oss en mer fornuftig bruk av samfunnets ressurser. Samtidig får de fleste mennesker med vanlig inntekt mer å rutte med i 1992. prisene stiger mindre i Norge enn i andre land. Dette gjør at kostnadene her hjemme etter hvert kommer mer på linje med utlandet.

Norge har mange muligheter. Se til verkstedindustrien som har økteksporten de seneste årene, til den positive utviklingen i reiselivet, til oljevirkksomheten, skipsfarten vår og fiskerinæringen. Vi har mye å bygge videre på.

Kværner - som har bedrifter mange steder i landet - fikk like før jul en stor kontrakt i skarp konkurranse med utenlandske selskaper. Dette viser at norsk industri kan og vil. Vi kan konkurrere både på pris og kvalitet.

Fotballjentene, håndballjentene, skigutta og Oslo-filharmonikerne hevder seg i verdenstoppen. På samme måte skal vi vise at norsk næringsliv klarer seg internasjonalt. Trenger vi et nytt slagord? Det er typisk norsk å være god. Stadig flere arbeidsplasser vil være knyttet til eksport, men vi trenger også arbeidsplasser i jordbruket som produserer varer i et levedyktig bygdemiljø.

Mange påstår at alt var så mye bedre før. Men, er det sant? Vi må ikke glemme at vi i dag har et velferdsnivå som ligger langt over det som møtte mennesker for

noen tiår tilbake. Forholdene for eldre og syke er langt bedre. Barnehager, sykehjem og kulturtilbud har vi nå fått i distrikter som tidligere var helt ukjent med slike goder. Jeg sier ikke dette for å bortforklare de problemene som møter oss i dag. Men av og til kan det være nyttig å minne hverandre om at Norge er et
110 godt land å bo i.

det er viktig at vi tar vare på disse verdiene, at vi tar ansvar for hverandre. Da må vi også stille spørsmål ved de velferdsordninger vi i fellesskap har bygd opp, om hvordan vi kan gjøre dem bedre. Gjennom 80-årene har stadig flere mennesker
115 gått over i en passiv trygdetilværelse eller blitt avhengig av sosialhjelp. Det skjedde også før arbeidsledigheten ble så høy. Årsakene kan være mange. Men det forteller oss også at de tilbud, den innsats, den hjelp og den omsorg vi gir, ikke er god nok. Vi må være sikre på at den innsats vi setter inn, er en virkelig hjelp: Hjelp til selvhjelp, til nye muligheter for den enkelte. Solidaritet
120 innebærer at vi stiller krav til alle. Solidaritet er å få og å gi. Å ta ansvar for våre medmennesker betyr ikke at vi skal ta ansvaret fra dem.

I vårt velferdssamfunn skal alle ha lik tilgang til skole-, helse- og sykehusstilbud. Derfor har vi bygd ut et offentlig system som omfatter hele landet. Men det betyr ikke at enkeltmenneskets innsats ikke er like viktig og nødvendig. Vi må
125 finne løsninger der frivillige organisasjoner og enkeltpersoner kan bruke sine ressurser i samarbeid med kommuner og offentlige etater. Det rike organisasjonslivet vi har, gjør en stor innsats på mange områder. Ser vi på historien, har de gått foran og tatt på seg oppgaver som siden er blitt et ansvar for det offentlige.

Vi har bak oss en høytid der barna har stått i sentrum. Når hverdagen nå
130 begynner igjen, er det mange foreldre som opplever det som vanskelig at de ikke har et trygt sted for ungene når mor og far er på arbeid. Derfor er vi så opptatt av å bygge flere barnehager - og familiebarnehager - og å utvide timetallet i grunnskolen. Ikke alle er like glade for begrepet heldagsskole. Barn har fortalt
135 meg at de ikke synes det høres noe fint ut å ha så lang skoledag. Nei, de yngste skolebarna skal ikke ha skole hele dagen. Men de skal ha et tilbud etter at undervisningen er over, så de slipper å gå hjem til tomt hus. Jeg tror det er viktig at skolene igjen blir det naturlige midtpunkt for aktiviteter i nærmiljøet. Ved samarbeid mellom frivillige organisasjoner og andre lokale krefter bygges det
140 broer mellom skolen og samfunnet rundt. Det skapes en tilhørighet som mange unge i dag åpenbart savner.

På samme måte som vi må ta oss av barna og de unge, vet vi at det også er mange eldre som trenger hjelp. Det er en oppgave for samfunnet å legge forholdene til rette for en trygg og aktiv alderdom. Likevel: Samfunnets ansvar kan aldri

erstatte enkeltmenneskers omsorg og omtanke for hverandre. Vi må hindre at det å bli gammel betyr isolasjon og ensomhet. [...]

På denne første dagen i 1992 sender jeg min hilsen til alle som satser tid og krefter i frivillig innsats for å glede og støtte sine medmennesker. Slik bidrar de til å styrke det fellesskap vi alle tilhører.

Våre tanker går også til alle nordmenn som gjør sin innsats i humanitært og fredsskapende arbeid utenfor landets grenser; i norsk bistandsarbeid, i kirkelig tjeneste, i tjeneste for humanitære organisasjoner og i FNs fredsbevarende styrker.

For første gang går våre nyttårshilsener i år til kong Harald den femte og dronning Sonja. Sammen med kronprins Haakon, prinsesse Märtha Louise og den øvrige familie omsluttet de av varme tanker, når vi nå ønsker dem og hverandre et riktig godt nytt år.

Kilde

Håkon Harket m.fl. (red.): Taler som forandret Norge, Forlaget Press, Oslo 2011, s. 441-446.

Emner

Nyttårstale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/det-er-typisk-norsk-a-vaere-god>